

Arvoisat yliopiston rehtori ja vararehtori, dekaanit, professorit, hyvät yliopistolaiset ja avajaisjuhluvieraat,

On suuri ilo ja kunnia osallistua juhlapuhujana Vaasan yliopiston avajaisjuhlatilaisuuteen. Vuosi sitten näihin aikoihin juhlistimme yliopiston 50-vuotistaivalta tohtoripromootion merkeissä. Lämminhenkinen promootiopäivä jää varmasti meidän kaikkien osallistujien mieliin ikiajoiksi. Kiitän vielä loistavista järjestelyistä meidän kaikkien tohtoreiden ja kunniatohtoreiden puolesta.

Vaasan yliopisto elää vahvasti ajassa ja huomioi niin megatrendit kuin talouden realiteetitkin. Nyt kolmatta vuotta toimivat akateemiset yksiköt: Teknologia ja innovaatiot, Markkinointi ja viestintä, Johtaminen sekä Laskentatoimi ja rahoitus vastaavat juuri työelämän tarpeisiin ja houkuttelevat tänne opiskelijoita pääkaupunkiseutua ja ulkomaita myöden. Myös vahva profiloituminen tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan sekä laaja-alainen verkostoituminen yritysten, yhteiskunnallisten toimijoiden sekä kansallisten ja kansainvälisten tutkimusyhteisöjen kanssa lisäävät yliopiston vaikuttavuutta ja tekevät siitä kokoaan merkittävämmän toimijan.

Vaasalla on kaupunkina ja maakuntakeskuksena tärkeitä menestys- ja elinvoimatekijöitä. Hyvä yliopisto- ja ammattikorkeakoulukoulutus houkuttelevat tänne nuoria osaajia. Vaasassa on myös vahva teollisuus- ja yrityspohja, jolla on tahto ja mahdollisuus tehdä tutkimusyhteistyötä yliopiston kanssa ja tarjota urapolkuja valmistuville opiskelijoille. SOTE- ja maakuntauudistuksen yhtenä kiistakapulana on ollut Pohjanmaan seudun laajan erikoissairaanhoidon päivystystoiminnan organisointi. Edellisellä hallituskaudella erikoissairaanhoidon ympärivuorokautinen päivystys päätettiin keskittää 12 sairaalaan, ja Pohjanmaalla Seinäjoen keskussairaalaan. Ruotsinkielisen palvelun saatavuuden turvaamiseksi on hallitus esittänyt myös Vaasan keskussairaalaan laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaalaksi, ja lain on tarkoitus tulla voimaan 2020 vuoden alussa. Tämä on suuri voitto Vaasalle ja turvaa jatkossakin kaupungille ja maakunnalle kaksikieliset palvelut. Muita kaupungin elinvoimatekijöitä ovat mielestäni hyvät liikenneyhteydet, aktiivinen ja korkeatasoinen taidemuseo- ja muu kulttuuritoiminta sekä ennen kaikkea kaupungin merellisyys ja sen tuomat mahdollisuudet.

Hyvät kuulijat,

Elämme kiihtyvän muutoksen aikaa, jossa muutoksesta on tullut uusi normaali. Ilmastonmuutos, teknologinen kehitys, kehittyneiden maiden vanheneva väestö, työn murros ja kulutuskäyttäytymisen muutokset haastavat kaikenkokoiset yritykset miettimään liiketoimintaansa uudella tavalla. Vastuullisuudesta, kestävästä kehityksestä ja vaikuttavuudesta on tullut yritysten toiminnan ohjenuora. Muun muassa Neste haluaa haastaa öljynjalostusteollisuutta tarjoamalla yhä puhtaampia polttoaineratkaisuja ja uusiutuviin raaka-aineisiin pohjautuvia ratkaisuja. Wärtsilän päämääränä on puolestaan kehittää kestävää yhteiskuntaa älykkäällä teknologialla, ja näyttää tietä kohti 100%:sti uusiutuvan energian tulevaisuutta. Pienemmistä toimijoista poimin Messukeskuksen, jonka vastuullisuustavoitteena on olla 110%:sti hiilineutraali vuoteen 2029 mennessä ja kierrättää 99% jätteistä uusiokäyttöön. Startup-yritykset luovat kasvavassa määrin koko liikeideansa kierrätyksen ja vastuullisesti tuotetun materiaalin varaan, kuten Suomessa opiskelleet vietnamilaiset kaverukset Jesse ja Son. He ovat kehittäneet käytetystä kahvinporosta sekä muovijätteestä Rens-nimiset vapaa-ajan kengät, jotka ovat vedenkestävät, hajuttomat, kevyet ja vastuullisesti valmistetut. Kenkien design on kehitetty yhdessä 20-30 –vuotiaiden kohderyhmäasiakkaiden kanssa äänestysperiaatteella. He keräsivät juuri Kickstarter-joukkorahoitus alustalla kuukaudessa yli puolen miljoonan euron ennakkotilaukset, ja mm. World Economic Forum ylisti heitä omassa artikkelissaan.

Väestön ikääntyminen ja ikäpyramidin kääntyminen pääläelle aiheuttavat haasteita Suomen kansantaloudelle. Sataa työssä käyvää kohti on Tilastokeskuksen mukaan 137 ei-työssäkäyvää. Pienentynyt syntyvyys heikentää pitkällä tähtäimellä tilannettamme entisestään. Vaikka kokonaisuudessaan suomalaisten terveys kehittyi koko ajan parempaan suuntaan, on meidän henkinen työkykymme heikentynyt merkittävästi ja masennusoireemme lisääntyneet. Ja vaikka Suomen koulutusjärjestelmä on laadukkuudessaan ja tasa-arvoisuudessaan maailmanlaajuisesti arvostettu, se ei tuota tällä hetkellä työvoimaa riittävästi työmarkkinoille. Korkeakoulujemme sisäänpääsykriteerit ovat tiukemmat ja sisäänottomäärät pienemmät kuin OECD-maissa yleisesti, joka on johtanut siihen, että korkeakoulutettujen osuus maamme väestöstä on alle OECD:n keskiarvon

kolmikymppisten ikäluokassa. Eli tällä hetkellä suomalainen korkeakoulutettu astuu työelämään huomattavasti myöhemmin kuin kansainvälinen kollegansa, koska hänellä menee vuosia hukkaan sisäänpääsyn lykkääntyessä. Voikin aidosti kysyä, että onko meillä todellakin tähän varaa.

Mitä jos kehittäisimme korkeakoulujemme sisäänpääsyjärjestelmää kohti eurooppalaista, ja kasvattaisimme opiskelijoiden sisäänottomääriä. Kriteereissä tulisi huomioida ylioppilaskoearvosanojen lisäksi hakijan motivaatiota kyseiselle alalle tämän omalla suosituskirjeellään. Näin voisimme huomioida myös hakijan muut vahvuudet, kuin mitä ylioppilaskokeella selvitetään. Nuorilla voi olla joitakin erityisvahvuuksia ja –harrastuksia, jotka ovat vieneet opinnoilta aikaa lukiota käytäessä eivätkä ylioppilaskokeet ole sen vuoksi menneet hakijan potentiaalin ja edellytysten mukaisesti. Vastapainona helpommalle sisäänpääsulle edellyttäisin opiskelijalta suoriutumista opinnoista vaatimusten mukaisesti, niin osaamistason kuin opiskelutahdin osalta. Ammattitutkintojen osalta sisäänottomääriä tulisi pystyä säätelemään joustavasti ennustetun työvoimatarpeen mukaisesti. Ymmärrän hyvin, että lisäkoulutuspaikat edellyttävät lisärahoitusta, mutta mikä on sen kannattavampaa kuin investointi nuorten osaamiseen ja työurien pidentämiseen niiden alkupäästä. Sivutuotteena tällä saattaisi olla vaikutuksia jopa syntyvyyden lisääntymiseen ensisynnytyksen varhaistumisen kautta.

Minkälaista osaamista ja mitä kyvykkyksiä opiskelijan pitäisi sitten opintojen aikana saavuttaa pärjätäkseen tämän päivän ja tulevaisuuden (työ)elämän vaateista? Tarvitaanko tulevaisuudessa enemmän generalisteja vai asiantuntijoita? Uskoisin, että molempia. Opiskelijan tulee oppia aktiivista tiedon hankintaa ja kriittistä medialukutaitoa, jolloin hän kykenee loputtoman informaation seasta päättelemään, mikä on tutkittua ja faktapohjaista tietoa ja mikä joko valeutista tai kritiikitöntä journalismia. Tämä pitää sisällään luonnollisesti myös tieteellisten julkaisujen kriittisen arvioinnin oppimisen. Hänen tulee oppia käsittelemään tätä hankittua tietoa, jalostamaan sitä ja tuomaan oppimaansa jotakin uutta näkökulmaa. Ryhmässä opiskelijan ja tulevan ammattilaisen tulee oppia esittämään ja myymään ajatuksensa ja ideansa muille ryhmän jäsenille. Hänen tulee kyetä kuuntelemaan ja keräämään ryhmän ajatuksia, ja jalostaa ideaansa näiden pohjalta eteenpäin. Kuunnellen ja argumentoiden hänen oma ajattelunsa kehittyy ja hän

oppi työelämässä tarvittavia yhteistyötaitoja. Mielestäni uuden innovointi lähtee useimmiten tällaisesta asetelmasta liikkeelle. Ryhmätyö- ja innovointitaitojen lisäksi tulevaisuuden työelämävaateissa korostuvat luovuus, empatia ja johtamistaidot.

Teknologinen kehitys ja digitalisaatio ovat mahdollistajia, mutta varsinainen muutos lähtee meistä ihmisistä, usein kuluttajina ja arvovalintojen tekijöinä. Siten teknologisen kehityksen mahdollistama kulutuskäyttäytymisen muutos disruptoi toimialoja toisensa jälkeen. Tekoäly on tällä hetkellä kaikkien agendalla, vaikka sen hyödyntäminen on käytännössä vasta alkutekijöissään. Teknologioista RPA (= robotic process automation) eli työprosessien automatisointia toteuttava ohjelmistorobotiikka on viimeisen vuoden aikana kasvanut eniten. Kun tähän ohjelmistorobotiikkaan yhdistetään tekoäly ja koneoppimista hyödyntävät chatbotit, jotka kirjoitetun tekstin lisäksi ymmärtävät ja käyttävät puhuttua kieltä ja osaavat toimittaa työtehtävänsä loppuun taustajärjestelmissä, on selvää, että monet rutiinitehtävät tulevat vähenemään ja ammattinimikkeet vaihtumaan toisiksi.

Digitalisaatioon liittyy myös se, että työtä voidaan tehdä yhä enemmän ajasta ja paikasta riippumatta. Vakituisten työsuhteen sijasta työtä tehdään enenevässä määrin yrittäjinä ja itsensä työllistäjinä. Tällaiset työolosuhteet tuovat mukanaan sekä vapautta että vastuuta. Tämä edellyttää jatkuvaa oppimista, itsensä johtamista, kurinalaisuutta ja energian hallintaa, jossa työnteon ja palautumisen pitäisi olla tasapainossa. Kun digikollega tekee rutiinitöitä, jää enemmän tilaa vuorovaikutukselle ja kohtaamisille niin fyysisesti kuin virtuaalisestikin.

Minkälaisia johtajia korkeakoulujen tulisi kouluttaa tulevaisuuden tarpeisiin? Matemaattiset ainevalinnat korostuvat tällä hetkellä niin sisäänpääsykriteereissä kuin opintojen sisällöissäkin. Lääkäriin, insinööriin kuin kauppatieteilijänkin on hyvä osata matemaattisia aineita, jotka kehittävät loogista päättelykykyä. Johtamis- ja työelämätaidoissa korostuvat kuitenkin enemmän vuorovaikutustaidot, kokonaisuuksien ja verkostojen hallinta, empatia ja tunneäly. Siksi opintosuunnitelmiin olisi hyvä sisällyttää myös humanistisia ja yleissivistäviä aineita, kuten historiaa, psykologiaa ja kaunokirjallisuutta. Innostakaa opiskelijoita muodostamaan omia lukupiirejä, joissa keskustellaan yhdessä luettujen kirjojen sisällöistä ja niiden herättämistä ajatuksista.

Hyvä yliopistoväki,

Elämme haasteellisessa taloudellisessa ympäristössä, jossa kustannusvaikuttavuus ja arvonluonti tulevat määrittämään yhä enemmän sitä, mihin yhteisiä verovarojamme tullaan suuntaamaan. Jotta pystymme tekemään viisaita valintoja ja suosituksia, meillä tulee olla tutkimusnäyttöä toimintamme vaikutuksista. Suomi Oy Ab:n vahvuuksia ovat korkeatasoinen ja tasa-arvoinen koulutusjärjestelmä varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen, sosiaali- ja terveydenhuolto, tiede- ja kulttuuriympäristö, demokratia, turvallisuus, sananvapaus ja vähäinen korruptio. Maailman onnellisimpana kansana meillä on eniten hävittävää, elleimme taistelee näiden asioiden puolesta.

Toivotan teille menestystä, viisautta ja voimia alkavalle lukuvuodelle!

Leena Niemistö

LT, hallintotieteiden kunniatohtori